

E e s t i k e e l m u j a l m a a i l m a s

Stockholmi Eesti Kool

Jaan Seim

Stockholmi Eesti Kooli direktor

Stockholmi Eesti Kool (SEK) on ainulaadne väljaspool Eestit asuv eestlaste asutatud kool. Kool alustas tegevust 1945. aastal ja saab tänavu 68 aastat vanaks. Tõenäoselt on seega tegemist ühe vanema ja kõige pikemalt tegutsenud väliseesti kooliga kogu maailmas.

Teise maailmasõja ja Eesti okupeerimise tagajärjel tekkinud eesti pagulaskonnast leidis suur osa endale uue kodu Rootsis. Siia jõudis umbes 25 000 eestlast ja 5000 eestirootslast. Põgenike hulgas oli vähemalt 2000 kooliealist last, kelle haridustee Eestis katkes sõja ja põgenemise tõttu ja kellel oli uuel asukohamaal vaja oma haridusteed jätkata. Kohalikesse rootsi koolidesse nad minna ei saanud, sest ei osanud rootsi keelt.

Olukorrale tuli kiiresti leida lahendus. Esialgu hakati ise oma lapsi koolitama põgenikelaagrites, kus elati Rootsi-elu esimesel perioodil. Rootsi võimud toetasid seda tegevust ja 1945. aasta kevadel tegutses Rootsi eri linnades ja asulates pea 50 eesti laagrikooli. Nende hulgas oli ka Stockholmi Eesti Algkool, mis ei asunud küll põgenikelaagris, vaid pakkus kooliskäimise võimalust nendele eesti lastele, kes olid koos oma perekonnaga saanud loa elada Stockholmis.

Seoses põgenikelaagrite likvideerimisega pidid aga kõik eesti koolid Rootsis oma tegevuse ühel hetkel järsku lõpetama. Rootsi ametivõimud, kelle sihiks oli eestlaste assimileerimine ja rootsistamine, ei olnud enam nõus eestlaste koole üleval pidama ning nii suunatigi eesti lapsed rootsi koolidesse. Ei aidanud ka eestlaste delegatsiooni pöördumine Rootsi valitsuse poole. Toetusesoovis viidati muu hulgas Eestis kehti-

-----

nud vähemusrahvaste kultuuriautonomiale ning soov oli, et Rootsi vastaks millegi sarnasega. Rootslaste vastus oli aga: „Me ei keela teil oma koole pidamast, aga te peate seda tegema oma kulu ja kirjadega.” Eesti delegatsiooni kuulunud luuletaja, rootsi keelt kõneleva Gustav Suitsu lakooniline vastus sellele teatele kõlas: „Me oleme seda varemgi teinud ja saame ka nüüd hakkama.”

1945. aasta sügisel jätkuski eesti koolide tegevus „oma kulu ja kirjadega” viies-kuues linnas, kuhu oli kogunenud piisavalt palju eestlasi. Minimaalne raha, mis saadi koolide ülalpidamiseks, tuli korjandustest ja mõnest põgenikke toetavast rahvusvahelisest fondist, kuhu laekus raha USAs asuvast Eesti vabariigi kullafondist.

Kuna raha oli vähe ja suur osa tööst tuli teha entusiasmist, soikus suurema osa eesti koolide töö paari aasta jooksul. Kauemaks jäi tegutsema Eesti Kool Stockholmis, kus oli inimesi ja seega ka kandepinda kooli tegevuseks kõige rohkem. Pärast lühikest vaheaega alustas 1960. aastal uuesti tegevust ka Göteborgi Eesti Algkool. See kool tegutses kuni 1994. aastani, mil õpilasi jäi nii väheks, et kool tuli sulgeda.

Tänu entusiasmile ja eestlaskonna toetusele sai Stockholmi kuueklassiline Eesti Algkool raskuste kiuste jalad alla ja tegutses aastast aastasse edasi. Oma esimese haripunkti õpilaste arvu poolest saavutas kool 1950. aastate alguses, kui koolis õppis rohkem kui 200 last. Tänu sellele avastasid ka Rootsi ametivõimud – pärast tollase haridusministri külaskäiku –, et tegemist on igati arvestatava ja võimeka pedagoogilise asutusega. Minister, saanud koolis sooja vastuvõtu osaliseks, määras juba järgmisel päeval koolile korraliku toetussumma, mis hakkas igal aastal laekuma ja isegi kasvama ning mis oli toimimiseks hädavajalik.

Viiekümnendatel, Korea sõja aegu, õpilaste arv koolis mõnevõrra vähenes. Paljud Rootsi põgenenud eestlased kartsid kolmanda maailmasõja puhkemist ning arvati, et sellest sõjast poleks pääsu ka Rootsil. Otsiti ja leiti võimalusi kolida USAsse ja Kanadasse. Siiski jäi Stockholmi piisavalt eestlasi ja 1964. aastal lõpetas eesti algkooli kõigi aegade suurim lend – 35 õpilast.

Pagulasperioodi viimastel aastakümnetel, 70ndatel ja 80ndatel vähenes Stockholmi Eesti Algkooli õpilaste arv jälle. Siiski elas kool edasi ja just tänu oma väiksusele ning õpilaste heale õppeedukusele tundus ta paljude jaoks kodune ja atraktiivne. 1980. aastatel toimus suur muutus selleski mõttes, et kui seni õpetati eesti keeles kõiki aineid, siis sealtpaale hakati muid aineid õpetama rootsi keeles ja eesti keel jäi oma aine raamesse.

Seejärel saabusid murrangulised aastad – 1980ndate lõpp ja 1990ndate algus. Eesti taastas iseseisvuse. Siinsele koolile, mis muutis oma nime Stockholmi Eesti Kooliks, kuna nüüd oli luba õpetada terve põhikooli ulatuses, s.t kuni 9. klassini, tõi see aeg kaasa suuri muudatusi. Need muudatused on kujundanud kooli elu siamaani.

Neli nurgakivi

Stockholmi Eesti Kooli töö ja tegevuse aluseks on neli nurgakivi:

- 1) Eesti ja Rootsi – keele, muusika ja kultuuri kaudu oleme tänapäevane kool Läänemere kaldal;
- 2) põhjalikud teadmised – meie õpilaste õppeedukus võimaldab meil kuuluda Stockholmi parimate koolide hulka;
- 3) tihedad suhted – väikeste rühmadega kodune kool;
- 4) keset linna – oleme hea juurdepääsuga kool.¹

Stockholmi Eesti Kool on eesti kallakuga rootsi õppeplaani alusel töötav põhikool. Koolis on kümme klassi – eelkooliklass (kuueaastased) ja 1.–9. klass. Üldainetele lisandub eesti keel, mida õpitakse kõikides klassides kolm tundi nädalas (1. klassis neli tundi nädalas). Õpilased on jaotatud vastavalt eelteadmistele kolme rühma: aktiivsed keelevaldajad (eesti keel 1), passiivsed eesti keele valdajad (eesti keel 2) ja eesti keele kui võõrkeele õppijad (eesti keel 3). Järgitakse rootsi koolides kehtivat kursuseplaani emakeele õpetuse suhtes. Teisi aineid õpetatakse nii nagu mujalgi Rootsi ja ka Eesti koolides. Õppekeeleks on suurel määral rootsi keel, kuna kool peab järgima Rootsi õppekavu, ja kasutusel on peamiselt rootsikeelsed õpikud ja materjalid. Eesti keelt kasutatakse peale eesti keele tundide vajaduse ja võimaluse korral ka üldainete tundides. Nii on hiljuti Eestist saabunud õpilastel, kes veel rootsi keelt täielikult ei valda, kergem. Samuti rikastab see kõikide teiste õpilaste sõnavara.

Eesti keelt õpitakse ja eesti kultuuriga tegeletakse peale eesti keele tundide ka muul ajal. Muusikatundides lauldakse eestikeelseid laule ning kooli õpilaskoorid võtavad osa Tallinnas toimuvatest laulupidudest. Õpilaste ja õpetajate omavaheliseks suhtluskeeleks on nii rootsi kui ka eesti keel. Seega võib öelda, et Stockholmi Eesti Kool on kakskeelne kool.

Stockholmi Eesti Kool on sihtasutus ja nn vabakool. Kooli majandamine toimub pearaha kaudu, st et kool saab iga õpilase kodukoha

¹ Eesti Päevaleht / Estniska dagbladet 4 (6805), lk 15.

Kooli avaaktus augustis 2012. Kooli direktor tervitab uusi eelkooliklassi õpilasi.

kommuunilt mingi kindla rahasumma. Eesti keele ja kultuuri õpetamiseks saab kool igal aastal tänuväärse toetussumma ka Eesti haridus- ja teadusministeeriumilt, kes peale selle varustab kooli ka eesti keele õpikutega.

Õpilastest

Sel aastal on Stockholmi Eesti Kooli õpilaste arv 194. Nii palju õpilasi ei ole selles koolis õppinud 1950. aastatest saadik. Kui uurida õpilaste tausta, näeme, et peaaegu kõik nad on eesti juurtega (kuigi kool on avatud kõigile ja koolis õpib ka mitte-eesti lapsi). Jätkuvalt käib Stockholmi Eesti Koolis neid õpilasi, nüüd juba kolmandat ja varsti neljandat põlve, kelle esivanemad saabusid põgenikena Rootsi 1944. aasta paiku. Suurema osa – umbes kaks kolmandikku – moodustavad aga lapsed, kes on sündinud Eestis ja oma vanematega Rootsi kolinud, või need, kes on sündinud küll Rootsis, kuid kelle üks või mõlemad vanemad on Eestist Rootsi kolinud pärast taasiseseisvumist. Seega võib siit järeldada, et enamik selle kooli õpilasi on Eesti kodanikud.

Olukorras, kus paljud lapsed on kolinud Rootsi ja õpivad rootsi keelt ning püüavad koos peredega uuel asukohamaal kohaneda, on

Stockholmi Eesti Kool justkui sild Eesti ja Rootsi vahel. Meie ülesanne on õpetada Eestist tulnud õpilastele rootsi keelt ja aidata neil integreeruda Rootsi ellu. Samas on meie ülesanne anda õpilastele hea põhiharidus, mis annaks neile tugeva aluse edaspidisteks õpinguteks. Selle juures on õpetajaile abiks kooli traditsioonid ja seal valitsev õhkkond, kus õppimine ning teadmiste ja oskuste omandamine on alati olnud au sees. Paljude aastate tulemused näitavad, et Stockholmi Eesti Kooli 9. klassi lõpetajad saavutavad häid õpitulemusi ja saavad kõik kenasti edasi gümnaasiumi.

Väga oluline on Stockholmi Eesti Kooli ülesanne ka eesti keele ja kultuuri õpetamisel ja hoidmisel. Kuna Eesti ja Rootsi asuvad lähedikkude, on kontaktid Stockholmi Eesti Kooli ja Eestis asuvate koolide vahel väga elavad. Inimesed liiguvad üle Läänemere mõlemas suunas ja paljude õpilaste pered peavad sidet Eesti sugulaste ja tuttavatega.

Kindlasti on Stockholmi Eesti Koolil kindel roll väliseesti kogukonna elus. Iga-aastased kooli üritused, nagu jõulupidu, vabariigi aastapäeva tähistamine, kevadkontsert, meelitavad alati kohale hulga lastevanemaid, sõpru, tuttavaid ja teisi huvilisi. Kool püüab teha kõik, et õpilased tunnetaksid oma juuri ja teaksid, kes nad on ja kust nad tulevad.

Stockholmi Eesti Koolis on aegade jooksul õppinud enam kui 2000 õpilast. Saanud põhihariduse SEK-is, on nad jätkanud oma haridusteed enamasti Rootsi gümnaasiumides ja seejärel tihti ka kõrgkoolides. Kooli endisi õpilasi võib leida paljudelt kutse- ja elualadelt. Enamik neist on jäänud elama Rootsi, aga on ka selliseid vilistlasi, kes elavad Eestis või Ameerikas.

Õpetajatest

SEK-i esimene õpetajate põlvkond koosnes elukutselistest õpetajatest, kes töötasid Eesti koolides juba enne teist maailmasõda. Nendele on järgnenud Rootsis sündinud ja kasvanud eesti pedagoogid, kellel on taskus Rootsi õpetajatunnistus. Tänu taastunud kontaktidele Eestiga töötab nüüd koolis rootslastest õpetajate kõrval ka Eestist saabunud ja eesti haridusega pedagooge. Praegu töötab koolis üle kolmekümne õpetaja, lisaks pikapäevakodu kasvataja ja muu personal. Umbes kaks kolmandikku neist valdab nii eesti kui ka rootsi keelt.

Stockholmi Eesti Kooli 68-aastase ajaloo vältel on koolil olnud kuus juhatajat või direktorit. Need on olnud Herman Rajamaa (1945), Edu-

ard Karma (1945–1950), Udo Juuno (1950–1975), Henno Kirikmäe (1975–1986), Richard Norvell (1986–1992) ja Jaan Seim (1992–...). Eesti keelt ja kultuuri on aegade jooksul õpetanud mitukümmend õpetajat. Varsti juba kakskümmend aastat on Stockholmi Eesti Kooli eesti keele osakonna juhataja Ülle Langel, kes aasta tagasi pälvis Eestis aasta õpetaja tiitli. Veel on eesti keele õpetamisega tegevad Epp Jaansoo, Maria Kamarik, Mimmi Kask, Kaja Kaur, Kenno Kornak ja Marje Tui.

Stockholmi Eesti Kooli tuleviku suhtes on olnud erinevaid ennustusi. Vaevalt, et kooli asutamisel 1945. aastal arvas keegi, et kool nii kauaks püsima jääb. Praegu võime me aga rõõmuga nentida, et kool elab ja õitseb. Pikk ajalugu on andnud koolile stabiilsuse. Stabiilsus tähendab aga ka usku tulevikku. Seda tunnetavad nii lastevanemad kui ka kooli töötajad. Järgmisteks aastateks on kooli registreeritud nii palju lapsi, et me küsime endalt, kuidas me küll saame neid olemasolevates ruumides vastu võtta – kui nad kõik tõesti tahavad tulla! Teeme oma parima, sest Stockholmi Eesti Koolile on iga inimene tähtis.

Lisalugemist

Aus, Liisa 2005. Eesti Kool: Stockholm 1945–2005. Estniska skolan. Stockholm: Stockholmi Eesti Kooli Sõprade Selts.

Eesti Kooli kodulehekülg: www.estniskaskolan.se

Mark, Heinrich 1952. Eesti kool Rootsis. – Tammine rahvas. Koguteos. Toim H. Jänes, E. Kandre, U. Juuno, H. Mark, H. Rajamaa. Stockholm: Eesti Komitee koolide toetuskapital, lk 35–70.

Tammine rahvas II. Kaks aastakümnet rahvuslikku tegevust. Toim M. Üürike. Stockholm: Eesti Komitee Rootsis, 1965.

Stockholmi Eesti Algkool. Koguteos 25. juubeliks. Stockholm, 1970.

Stockholmi Eesti Algkool 1945–1985. Koguteos. Toim L. Timpka. Stockholm: Stockholmi Eesti Algkooli Sõprade Selts, 1986.